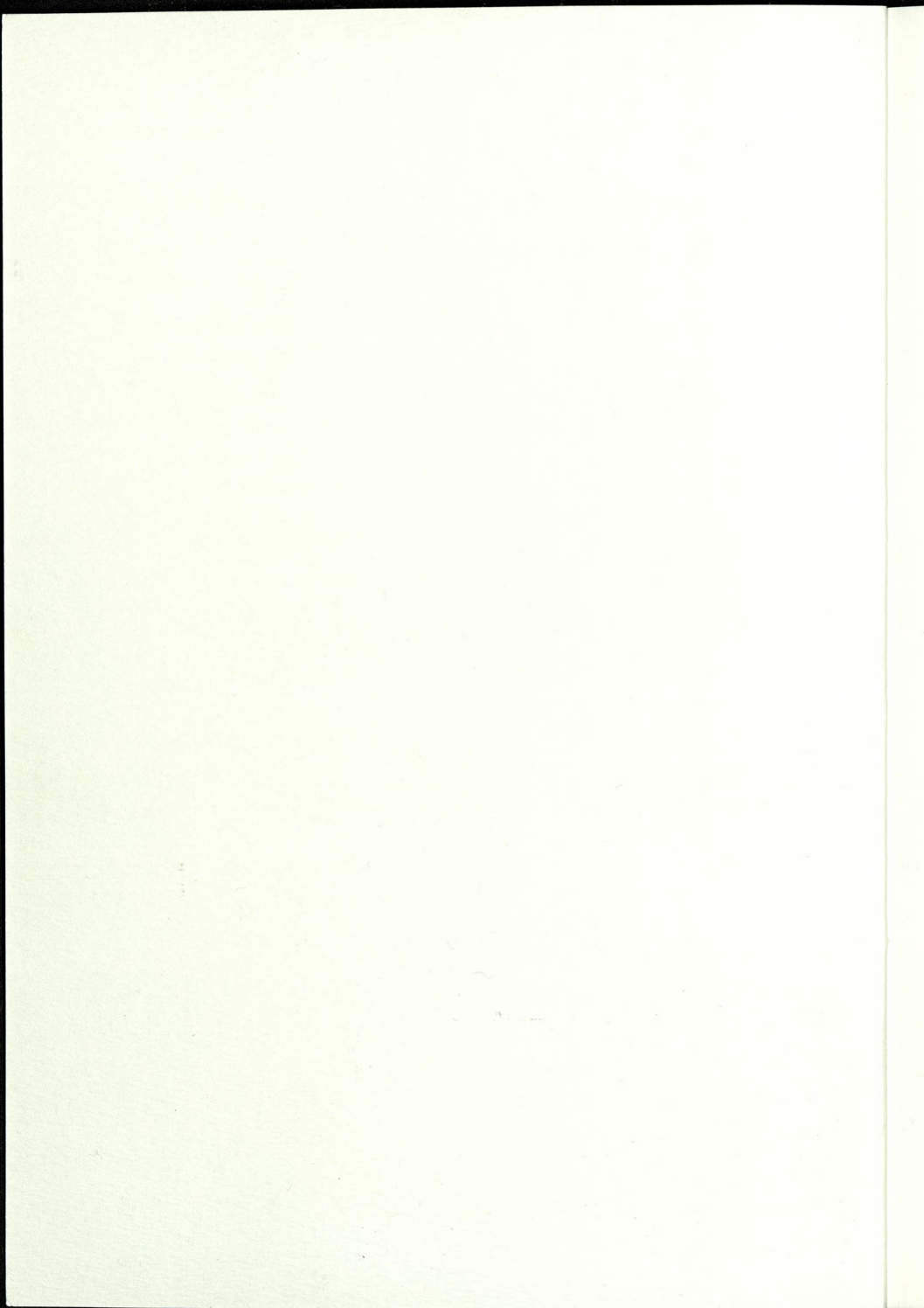

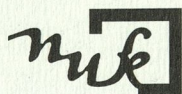
svet *Svetlana*
svet

NARODNA IN
UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

svet *Svetlana*
svet

NARODNA IN
UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

Mag. Marijan Rupert

Svetlana in svet

Ne dogaja se prav pogosto, da bi v slovenskem prostoru počastili obletnico pomembne literarne ustvarjalke, in to celo v tako elitnem terminu, kot je slovenski kulturni praznik - čas, ki je ponavadi skupaj z državnimi nagradami rezerviran za ikone domače književnosti. Svetlana Makarovič je vsekakor postala ena takih znamenitosti in hkrati ena tistih ustvarjalk, ki najbolj uspešno podirajo stereotipe o podrejenosti »ženske« literature. Njene pesniške zbirke so postale znamenitost in redkost, ki jo boste danes zaman iskali v knjigarnah in antikvariatih, njena mladinska dela, knjige, slikanice itn. pa izhajajo v novih in novih izdajah. Tudi literarna kritika jo je že dovolj zgodaj postavila v kanon slovenske literature, izbor njene poezije je pred leti že izšel v zbirki Kondor, ki je rezervirana za književne »klasike«, dobila je vrsto nagrad, med njimi tudi Prešernovo. Kljub temu pa je Svetlana gotovo ena od najbolj samosvojih osebnosti v slovenski literaturi, vsestranska umetnica, ki na svoj način brezkompromisno sledi lastnim življenjskim načelom in se ves čas odkrito in brez zadržkov bori proti hipokriziji slovenske družbe in kulture. Če je ta problematika v njenih literarnih delih vendarle še malce zakrita s plaščem poetične pravljичnosti, pa je ta strastno angažirana usmeritev v življenje najlepše vidna v njeni odlični publicistiki, v časopisnih kolumnah in intervjujih. Zato je postala tudi zanimiva in celo razvpita javna oseba, ki jo pozna praktično vsak, in kar je najbolj zanimivo in redko: vsak ima o njej tudi zelo izdelano pozitivno ali negativno mnenje.

Tako življenje, ki prek svoje podobe ves čas nastavlja zrcalo družbi, pa seveda ni enostavno. Obsojeno je na konflikt in samoto. Svetlana je skoraj ves čas svojega ustvarjalnega življenja hoteno in zavestno hodila **v nasprotni smeri**. In

kdor stopa v nasprotni smeri, simbolično hodi tudi proti zgodovini in času. Zato lahko ob njeni obletnici paradoksalno ugotovimo, da je Svetlana pravzaprav v sedemdesetem letu svoje mladosti. Na tak način lahko tudi razumemo njen prehod iz prvega obdobja njenega ustvarjanja »resne« poezije za odrasle, v drugo obdobje pisateljstva, ko se je skoraj povsem posvetila mladinski ustvarjalnosti. Ustvarjalnosti, ki je še vedno zelo živa: v letošnji zadnji izdaji Svetlaninih pravljič je dodala nekaj novih zgodb in junakov, ki bodo razveseljevali mlade in starejše bralce, saj njene pravljičice vsekakor niso namenjene le otrokom, ampak vsem, ki so svojo mladost, otroško naivnost in nepokvarjenost ohranili v sebi. Prav tako me je izjemno presenetila njena odločna in lahkotna odločitev, ko je svoj celotni literarni arhiv pred leti podarila Rokopisni zbirki NUK (za kar se ji ponovno lepo zahvaljujemo) in se na ta način odpovedala svojim rokopisom, tipkopisom, dokumentom in fotografijam, torej vsem svojim materialnim spominom in na metaforični ravni tudi svojemu dotedanjemu življenju. Prepričan sem, da je to gesta, ki jo zmorejo le najmočnejši posamezniki, le redki ustvarjalci, ki niso obremenjeni s preteklostjo, ki ves čas živijo v sedanjosti in, kar je najpomembneje, ustvarjajo za prihodnost.

Dr. Irena Novak Popov

S pesmijo uročiti zlo

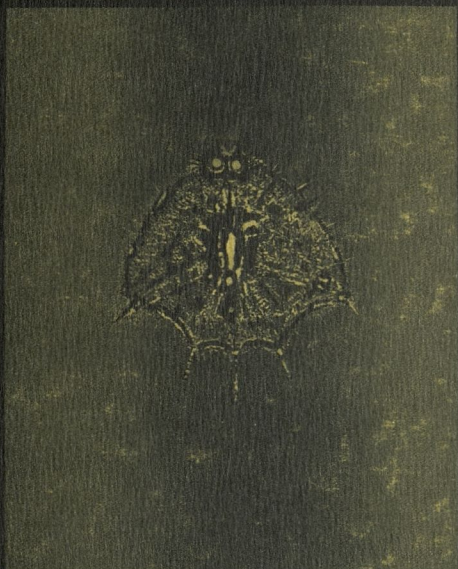
Svetlana Makarovič je vsestranska umetnica, v prvi vrsti pesnica, ob tem tudi pisateljica, kolumnistka, igralka, pevka in pianistka ter ilustratorica. Po pravici je imenovana »prva dama« sodobne poezije, mladi bralci pravljic ji pravijo »teta Svetlana slovenskih otrok«, širša javnost jo pozna iz razvedrilnih TV oddaj in šansonskih recitalov, v katerih zabava dobiva pridih plemenite eksotičnosti, duhovitosti in lepote. Kot kontroverzna osebnost v sebi združuje nasprotja: priznava si hudobnost, toda odloča se za dobroto, je ostra in krhka, neobgljena in razumsko obvladana, brezkompromisna in energična. V svoji ženski osebi prepozna moške lastnosti, smisel za celoto, nemir in neustaljenost, brezdomstvo in nepripadnost. Družbene norme in institucije ima za prisile, zato se v ustvarjanju in osebni življenju zavestno odloča za svobodo in samost. V njenem ravnanju je stalnica samoobrambno upornišvo, s katerim izpričuje zvestobo svojim načelom in neponarejenost, zavrača hinavščino, laskanje avtoritetam, ki odločajo o vlogah, nagradah, objavah, nastopih in honorarjih. Kot samozavestna, samosvoja in distancirana od institucij ni nikoli pripadala kaki umetniški skupini ali gibanju. Prejela je nagrado Prešernovega sklada (1976), Jenkovo nagrado (1994) in Prešernovo nagrado (2000).

Končala je srednjo vzgojiteljsko šolo v Ljubljani, vendar se je odrekla poklicu učiteljice, ker je zdvomila v pedagoške nauke, pozive, zgleda in prepovedi. V začetku 60. let 20. stoletja ki sovpadajo z začetkom njene literarne kariere, je poskusila študij različnih humanističnih ved, nazadnje pa doštudirala na Akademiji za gledališče, radio, film in televizijo v Ljubljani (1968), bila nekaj let uspešna gledališka igralka, toda kmalu je zaradi nevzdržnih odnosov gledališče zapustila in živi kot svobodna književnica.

Svetlana Makarovič velja za najpomembnejšo pesnico v generaciji, ki se je pojavila okrog leta 1960 in jo zaznamuje odmik od toka intimizma z obnovo in obnovljenim novoromantičnim nasprotjem med lepim jazom in negativno zunanjo resničnostjo. Radikalizacija, ki jo v svojih prvih zbirkah izvedejo Dane Zajc, Gregor Strniša in Venko Taufer je stopnjevanje razdalje med človekom in svetom v alienaciji in absurd, destrukcija romantične subjektivitete, upor in metafizični nihilizem. Ob tem se spreminja tudi slika sveta in pesniški jezik, ki ga preplavi estetika grdega, groteska, iracionalne podobe nezavednega in nadrealistična imaginacija. Pesniki črpajo iz mita, pravlјice, primitivnih kultur, njihova oblika postane svobodni verz in kitica z intenzivnim notranjim ritmom, ki posnema arhaične obrazce zaklinjanja (Zajc), gradi modernizirane baladne cikle (Strniša) ali poezijo prozaizira, fragmentira in kolažira (Taufer). Literarna zgodovina vidi v poeziji Makarovičeve »izvirno žensko različico temne moderne lirike, ki poje o zlih stvareh sveta« (Denis Poniž), zaradi intertekstualnih vezi s simboliko, imaginarijem, motiviko in oblikami folklornega pripovednega pesništva odkriva napoved poznejšega postmodernizma (Janko Kos), z razkrajanjem pravlјičnih podob in ljudskih predstav žensk in ženskega pa izvirno in provokativno sooblikuje književost, ki jo pišejo ženske (Silivja Borovnik). Pesničin razvoj je dosleden, opazno stopnjevan v smer deestetizacije, groteske in brezizhodne katastrofičnosti. V prvih dveh zbirkah lirski subjekt še poskuša iskati ravnotežje med naravo in družbo oz. civilizacijo, individualnimi sanjami in neprijazno resničnostjo, začasno še pobegne v trenutke lepote in domišljajske svobode, toda sčasoma postaja podoba resničnosti vse bolj grozeča, tuja, mračna, zlobna, nedoumljiva, sprevržena zaradi nasilja, ki se vrača nad povzročitelje.

Prvenec **Somrak** (1964) je spoj različnih izpovednih možnosti, od lepotne radoživosti in sreče do razjedajočega dvoma, rezkih izpovedi strahu, groze in obupa. Disonance in odtujenost so izražene racionalno in z ekspresivno metaforiko: »večeri z razgrizenimi vratovi, jutra brez oči« (*Igra se tema*) »igle jutra«, »zvezde kapljajo v mrtvo jezero« (*Velika roka sna*). Domišljjsko bogata in samosvoja metaforika je povezana z izvirnimi, skoraj nadrealističnimi podobami narave, ki ponazarjajo razpoložensko in emocionalno dogajanje v otroško brezskrbnem subjektu: »Pod skorjo dreves slišim hihitanje zelenih kapljic, ki potujejo kvišku« (*Dan*). V zbirki je tudi sled premisleka o jezku kot zahtevnem inštrumentu in o zvezi med notranjo raztrganostjo in disharmoničnim razmerjem med jazom in svetom (*Nemi klic, V meni je pesem*).

SVETLANA MAKAROVIČ

KRESNA NOČ

Poezija Gregorja Strniše naj bi vplivala na grajenje tridelnih pesmi-ciklov v zbirki **Kresna noč** (1968). Izpoved zdaj prekinе prikaz tuje perspektive in lirski opis, ki iz čutnih zaznav prehaja v sugestijo iracionalnih in nadčutnih rasežnosti. V skrivnostno drugačnem naravnem svetu prevladujejo rastlin-

ski in živalski motivi, drevesa, trave in cvetlice, podoba tekoče ali stoječe vode, nočni čas in mesečina, samotna bivališča. Konotacije samostojnosti in srhljive lepote dobita mačka in kača (*Mačka, Kača*), brezobzirno, unificirano in topumno množico ponazarjajo hrošči in sive ribe (*Hrošči, Mlin*), odmaknjenost zlataste lisice, mladost in virilnost simbolizira srnjak (*Kresna noč*), drevo in svetilnik pa sugerirata visoko, oddaljeno pokončnost. Prizori tujstva, nerazumljivosti, negotovosti, bežanja in ujetosti se povezujejo v bivanjske topose, gozd, mlin, globel, in tipe oseb, predvsem umaknjene, estetsko zamaknjene, čudaške ženske, kot so mesečnica, plesalka, Trnuljčica. Te značilnosti so v tesni zvezi z avtoričino odločitvijo, da se iz mestne civilizacije umakne v samoto, na podeželje, kjer bo pozneje gojila pristen stik z naravo, se uskladila s cikličnim kozmičnim ritmom letnih časov in si privoščila ustvarjalno svobodo.

Zbirka **Volčje jagode** (1972) se v vzratnem razvojnem pogledu kaže za pomemben vsebinski in oblikovni mejnik. Prvoosebni lirski subjekt, ki je obvlado-

volčje jagode

svetlana
makarovič

val pesniško snov v *Somraku*, se je v besedilih *Kresne noči* umaknil v en del pesmi, od tretje zbirke dalje pa so pesmi večinoma pripovedne ali vložne izpovedi, kar se ujema s tedaj prevladujočo depersonalizacijo. Pesnica je tu za svoj osebni izraz sprejela govorico ljudske pesmi, zlasti balade. Izbira balade je povezana s tragično vizijo sveta, življenja in človekove usode. Z repertoarjem simbolov, oseb, arhetipskih situacij, razmerij, znamenj in obrazcev iz arhaičnega mitičnega sveta ponazarja duhovno stanje sodobnih ljudi. Mitično-simbolni pomeni so pogosto obrnjeni v nasprotje od prvotnega smisla: Zelenega Jurija, ki po ljudskem verovanju prinaša pomlad in mu je zato treba odpreti vrata in okna, kamnajo in oslepijo, tako da na koncu pesmi Sivi Jurij »Hodi po hišah, iztika oči. / Kar je dobil, to stoterno deli.« (*Zeleni Jurij*). Inverzija hkrati deluje kot interpreta-

cija preteklosti in sodobnosti ali kot nespremenljivo zlo bistvo človeka. Arhaično je resemantizirano z vsebinami, ki izvirajo iz eksistencialističnega pojmovanja človeka in družbe: odtujenost (*Tujci*), sovraštvo (*Senca, Melišče*), samozadovoljna, brezbržna množica (*Mravljishče, Volčje jagode*), norost (*Lunina žival*), konfliktno razmerje med posameznikom in skupnostjo (*Zeleni Jurij*), popačeni, zadušljivi intimni odnosi med moškim in žensko (*Črni mlinar*), starši in otrokom (*Desetnica*), tragični eros (*Žalik žena*), uničevanje narave (*Volčje jagode, Lov*). Namesto odmaknjenih posebnežev nastopajo ambivalentni, usodno zapeljivi ženski liki, ki napovedujejo katastrofo (sojenice, žalik žena, vešče) in njihov nasprotni pol, moški gospodarji (gospodar melišča, črni mlinar). Liki in zgodbe so univerzalno pomenljivi.

Srčevac (1973) pomeni dokončno izoblikovanost osebnega izraza, ki se tematsko ne razširja, temveč formalno brusi in izrazno intenzivira ob krčenju besedila. Repertoar simbolike vključuje pravljica magična števila, bajeslovna fiktivna in vilinska bitja (škopnik, vešča, žalik žena), ptičje znanilce nesreče, ljudska znamenja (lectovo srce), obredna dejanja, slikovita imena zdravilnih in strupenih rastlin. Pesnica aktualizira vrsto folklornih verzni vzorcev (trohejski, jambski, tridelni naglasni osmerek) z žalobnim, težkim počasnim ritmom, ki ustreza tragičnim zgodbam in temeljni viziji nesrečne ljubezenske strasti. V štirivrstičnih kiticah s preprostimi vzroci moških rim je mnogo ponavljanj, geminacij in andai-ploz, paralelizmov, antitez in stalnih obrazcev. Oblika, žanrski naslovi in naslov celote ustvarjajo pričakovanja, ki se ne uresničijo. Naslov *Srčevac* napoveduje ljubezensko srečo, vendar vsebuje tragične motive in grozljivo fantastiko: vračanje mrtvih in umorjenih, rojevanje spačkov, divjanje htoničnih bitij, zastrupljanje,

Narodna in univerzitetna knjižnica
v Ljubljani

248966

do norosti stopnjevano bolečino, varanje, psihološko nasilje, nočno moro. Obrat v nesrečo podpira osupljivo oblikovana

knjiga, delo slikarja Tomaža Kržišnika: zgibanko 16 pesmi beremo tako, da razpirmo rezine štirih grotesknih slik srca, vsaka je štirikrat razrezana, razprta celota pa ima obliko križa. Pesmi vsebujejo splet idej, ki opredeljuje tudi naslednje zbirke. To je prvobitni etos oziroma izravna med dobrim in zlim ter vzročno-posledična vez med dejanjem in učinkom. Veriga zla se nadaljuje, ker zlo dejanje sproži maščevanje in je zla narava posameznika posledica negativnih izkušenj. Po etičnem zakonu izravnave morajo biti prestopki kaznovani in nato odpuščeni, ne smejo pa se nadaljevati po smrti, saj je smrt zadostno plačilo za vse: »Plačal je, ko je bil živ / mrtev ni ničesar kriv.« (*V tihem mlinu*)

Pelin žena in Vojskin čas sta sestrski zbirki, objavljeni leta 1974. Intertekstualna navezava na ljudsko izročilo je variiranje, pri katerem vsaka različica poudari drug vidik, več je ljudskih verovanj in običajev, repertoar besedilnih vrst in oblikovnih vzorcev se razširja na uspavanke, litanije, legende, otroške izštevance, molitve, zagovore, uroke in voščilne/pozdravne dialoge. Mnoge izrazito melodične in ritmične pesmi so bile uglasbene (Pavle Merku, Pavle Mihelčič, Marjan Lipovšek).

Primarni etični vpogled v bistvo sodobnega sveta je, da krivda za zlo, trpljenje in nasilje izvira iz človeka, tega pa določajo dejanja. Resnobni ton izhaja iz misli o vsepovezanosti: v mitu utemeljeni besedilni svet je slika totalitete, ki ambi-

valentno združuje dramatična nasprotja, obenem pa je vsak posamezen primer mučenja in ubijanja dokaz za možnost obstoja takega pojava in zato prizadeva vsakega posameznika: »Ne kdo si ti, ne kdo sem jaz, / je že tak kraj, je že tak čas, / ime pa v vojski važno ni – / krvavec jaz, krvavec ti« (*Krvavec*). Upodabljanje celovitosti je morda tudi odpor do moderne razdrobljenosti in razkroju celostnega pojmovanja sveta.

V epskih in vložnih tipih pesmi govori o ali iz identifikacije s položajem ne- navadne ženske. Tu se začne problematizacija ženskosti kot družbenega konstrukta: pesnica razdre konvencionalne predstave o tem, kakšna naj bo ženska kot vredni predmet poželenja in ljubezni (lepa, mila, nežna) in kakšen naj bo njen položaj (podrejenost, nadzorovanost, razpoložljivost). Tu je ženska objekt oziroma žrtev ljubezenske prevare in subjekt maščevanja (*Pelin žena, Mlinarica, Pehtra*), kot osvobojeno bitje ima tudi hedonistične erotične razsežnosti in je v vsakem trenutku pripravljena prevzeti odgovornost za svoja (trasgresivna) dejanja. Noče biti pasivna, šibka, podrejena, sentimentalna, plen dekliških iluzij, temveč je močna, dejavna in strastna. Sama odloča o svojem telesu in čustvih, se upira in maščuje (*Desetnica, Glejte vodico, Žalik starka*).

Pomembna, nezaslišana novost je odnos do poroke in materinstva, ki ga pesnica v naslednjih dveh zbirkah še zaostri. Iz slovenskega kulturnega spomina je izbrskala ljudske pesmi o tabuizirani temi detomora in ji nasproti postavila polaščanje nad otroki in krivdo za rojevanje v življenje, prekleto zaradi strahu, trpljenja in smrti. Nezaželeno rojstvo, problematično materinstvo, izgnanost iz srečne družinske skupnosti, pohabljanje otrok je tematika šokantnih pesmi *Zibelka, Desetnica, Mati, Kolovrat*.

Iveta Makarovič izštevavanja

Cankarjeve založbe v Ljubljani, 1977

Pesnica se v resničnem življenju umika iz skupin, strank, združenj, institucij, množice. Neznosno se ji zdi že življenje v paru, kajti spetost z drugim posameznika ne bogati, temveč uničuje njegovo osebno svobodo. Tako držo je

izpričala v pesmih, kjer poudarja razliko med pravo ljubeznijo in institucijo poroke, ki se izključujeta – poroka je zaprta kletka, v kateri zaradi samoumevnosti sobivanja čustveno in čutno otopevata oba partnerja (*Poroka*).

V obeh zbirkah je poudarjena tema smrti, saj zavest o smrtnosti izostruje odnos do življenja, intenzivira občutek živosti, uživanje sedanjosti. Čeprav je v duhu modernega nihilizma smrt potlačena v molk, človek ni rešen groze pred končnostjo (*Smrtnik*, *Kost*, *Odštevanka*, *Preštevanje*). Pesnica grozo potencira z otroško naivnim ali igrivo ironičnim načinom obravnave. Duh smrti preveva omtvičeno kolektivno življenje, prisilno suženjsko delo, vojskovanje, nadzorovanje, red, preštevane živih in mrtvih, kazni za hudobije brez razloga in opravičila (*Vojskin čas*, *Bramor*, *Kamnarji*, *V tem mrazu*, *Urok*) ali s ciničnim dokazovanjem, da je nasilje »božja volja«: »Jaz bom tekel in tebe lovil, / ker mi je to všeč močno ... Jaz bom tebi iztaknil oko, / ker mi je napoti zelo ... Kar imaš rad, bom tebi vzel, / ker bo meni prav prišlo ... S tvojimi solzami bom tla pomil, / ker imam v hiši rad čisto...« (*Božja volja*)

Pred izidom šeste izvirne zbirke **Sosed gora** (1980) sta izšli dve knjigi izbranih pesmi: **Izštevavanja** (1977) in **Pesmi** (1979). V naslovu zbirke in uvodne pesmi je nameren slovnični lapsus: moški spol gore implicira logiko moči. Družinske in intimne teme so v ciklični zgradbi obkrožene z družbenimi. Začetek in konec

KRIZANTEMA NA KLAVIRJU

ŠANSONSKA BESEDILA SVETLANE MAKAROVIČ

zaznamuje simbolno
pomenljiv ambient,
senca neučničljivega

»sosedu gore«, ki brezbrizno opazuje ali celo zavzeto sodeluje pri barbarskem nasilju nad lepimi in plemenitimi bitji. Arhaična ruralna podoba je inverzija idile, saj se v primitivni vaški skupnosti (čredi hlapcev) dogajajo najbolj brutalna izobčenja, nasilje nad drugačnim posameznikom in naravo. Primer fantastične zgodbe o prevari, zapuščenosti, izdaji in maščevanju je sežiganje čarovnice v pesmi *Vešča*, preganjanje, mučenje in ubijanje lepih konj pa v pesmi *Sosed gora*. Svetlana je bila vzgojena v tradicionalnem katoliškem duhu, vendar litanijska pesem *Romanje* kaže nezaupanje do institucije in nauka cerkve, saj je trpljenje zlorabljeno za manipulacijo in nadziranje. Še bolj osebna in sarkastična je skepsa v *Oltarni sliki*, dialogu trpeče mlade ženske z »materjo« Marijo, ki ji poroča o svetu zla in nasilja med »brati« in »sestrami«. Kritika antorpopocentrizma dobi obliko preroške vizije zemlje po kataklizmi, v kateri je propadla vsa človeška kultura. Znamenja planetarne katastrofe, ki se vpleta v svet intime, so plesen (*Uspavanka*), razraščanje praproti (*Praprot*), »velik dimast cvet« in silen veter, ki veje »čez gole in gluhe in prazne ravni« (*Roža*). Glasovi žensk so opaznejši in njihove izkušnje raznovrstnejše, erotika pa enako pogubna za vse: lahkoverno, ki presliši svarila (*Mračnina*), pogumno, ki jo linča drhal (*Vešča*), ujetnico strasti, ki jo sovraštvo spremeni v torkljo (*Kvatrna noč*), nosečo in blazno (*Nerojen*). V svetu ubijanja je erotika ponižana v parjenje in plojenje, materinstvo pa v zapostavljanje in pohabljanje otrok (*Kamen*, *Roža*). Tu se stilizacija skoraj povsem zlije s citiranim jezikom ljudske pesmi, toda univerzalne sheme se polnijo z oseb-

Prostano Makarovič
Fr. Mihelčič

no izkušnjo: izgnano desetnico zamenja z robido okronana brezdomka, večna »romarica« (*Robida*).

Do izida zadnje izvirne zbirke je minilo trinajst let. V tem času je prišlo do izraza avtoričino javno upornišтво: izstop iz Društva slovenskih pisateljev, prelom z uradnimi založbami, ki izkoriščajo avtorje in zavzemanje za socialne pravice svobodnih umetnikov, podpora ustanovitvi Nove revije, prepovedi objav v antologijah in učbenikih. Pri alternativnih založnikih sta izšli knjiga satiričnih songov **Pesmi o Sloveniji za tuje in domače goste** (1984), v katerih z duhovito ironijo razkraja mitizirano samopodobo Slovencev, in prizanesljivo posmehljiva šansonska besedila **Krizantema na klavirju** (1990) z motivi družinske vzgoje, družabnosti, moralnih norm in družbenih konvencij, izgubljenih naivnih posebnežev in razočaranih obrobnežev.

Zbirka **Tisti čas** (1993) je krona pesničinega ustvarjanja, saj vsa ključna spoznanja in teme iz prejšnjih zbirk predstavi v izostreni optiki modrosti. Vsak prizor, lik in situacija zrcali en vidik totalitete, med njimi pa se vzpostavlja notranja idejna in estetska koherenca. Prikazovanje ekstremnih, drastično hiperboliziranih stanj in položajev ustvarja grozljivo popačen literarni svet, v katerem umanjka vsakršna iluzija lepote, dobrote in ljubezni. Uvodna in sklepna pesem stva dva izraza obupa: prva preklinja življenje samo, zadnja izraža hrepenenje po drugačni eksistenci na neki daljni, neznani, čisti zvezdi. Opazna novost je zlivanje maske in lirskega subjekta, identifikacija s predstavljenim likom. To so pregnanane begunke na poti brez cilja (*Deseta, Ogledalo, Vas*), zapuščena ljubica iz propadlega doma (*Škopnik*), razočarana nevesta (*Kresno jutro, Nevesta, Obisk*), detomorilka (*Dobro jutro*), v zakonu zadušena in sunkovito osvobojena

SVETLANA MARKOVIĆ

TISTI ČAS

žena (*Igla*). Ženski liki so upodobljeni v skrajni razdalji do tradicionalnih predstavitev ženskosti: zanemarjena, ponižana, pošastna, tuja sama sebi, vendar hkrati prestrašena, pretepena, prevarana, izdana, ubita. Enako usodo trpinčenja in uničenja doživljajo živalski mladiči (*Gora Limbarska*) in novorojenčki (*Rojen*). Nebogljjen, svoboden, drugačen posameznik (tujec) je vselej žrtev drhali, ki jo povezuje sovražstvo in notranja pohabljenost (*Kača, Vas, Dobro jutro*). Idejo individualizma zaostruje ničejevsko spoznanje, da svoboda zahteva nadčloveško moč za premagovanje trpljenja ter pripravljenost na trajno samoto. Zadnje spoznanje je, da z živo vodo lahko zdravi naravo in ljudi, ne more pa odrešiti sebe (*Živa voda*). Ustvarjalno sintezo izpričuje leksično bogastvo, formalna raznovrstnost (daljši verzi, govorjenost, narečne prvine) in v veliko življenjsko zgodbo komponirana celota.

Zadnje pesniško dejanje je izdaja najljubših pesmi v samozaložbi. **Samost** (2002) je natisnjena na ročno izdelanem papirju, z zlato obrezo, v svileni vezavi, vsak izvod je oštevilčen in podpisan, toda njena bajeslovna cena se zdi kljub pesničini splošni priljubljenosti naravnana k elitam druge vrste, kot so ljubitelji poezije.

Svetlana Makarovič

S KREMPLEJEM PODČRTANO

Časopisne kolumne

Dr. Milena Blažić

Sodobna klasika – Svetlana Makarovič

1. Uvod

Slovenska mladinska pisateljica, Svetlana Makarovič (01.01.1939, Maribor), je znana avtorica za odrasle in mlade naslovnike, za katere je začela objavljati po letu 1970 (*Miška spi*, 1972; *Kosovirja na leteči žlici*, 1974, *Kam pa kam, kosovirja?* 1975, *Pekarna Mišmaš*, 1975, *Sapramiška*, 1976 idr.). Njena mladinska besedila so postala del **sodobne klasike** in mladinskega kanona ter imajo posebno mesto v zgodovini slovenske mladinske književnosti.

2. Literarnozgodovinska umestitev

1. Prvo predobdobje v periodizaciji slovenske (mladinske) književnosti je postavljena v t. i. predliterarno obdobje starejše slovenske književnosti od leta 1550-1850. V obdobju slovenskega protestantizma je bil otrok omenjen le v podnaslovih (P. Trubar, S. Krelj, J. Dalmatin). Nemladinski pisatelji so posvetili katero izmed svojih besedil mladim naslovnikom ali so jih motivno-tematsko obravnavali (J. Japelj, D. Novak, F. A. Dev, V. Vodnik, V. Stanič). V času razsvetljenstva so bila besedila za otroke in mlade predvsem prevodna (C. Schmidt) in vzgojna (A. M. Slomšek), začetek posvetne slovenske mladinske književnosti je postavljen na začetek izhajanja prve posvetne revije za mlade imenovane *Vedež: časopis za mladost sploh, pa tudi za odraslene proste ljudi*, ur. Ivan Navratil (1848–50).
2. Drugo je začetno obdobje med letoma **1850 in 1900** je obdobje začetka slovenske mladinske književnosti, ko so bile objavljene prve avtorske pesmi za

PRAMIŠKA

SVETLANA MAKAROVIČ
MARIJA LUCIJA STUPICA

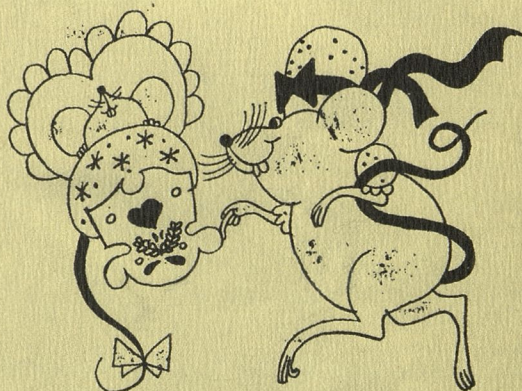
otroke, F. Levstik: Otročje igre v pesencah, 1880, J. Stritar idr. Nemladinska književna besedila so po-

stala mladinsko branje, npr. F. Prešeren: Povodni mož in F. Levstik: Martin Krpan.

3. Od leta **1900 do 1950** nastopi drugo obdobje slovenske mladinske književnosti. Oton Župančič je otroka označil kot glavno književno osebo, ki ima pravico do ljubezni, igre, predvsem je v ospredje postavil estetsko merilo. Župančič je ciklus pesmi za otroke napisal v zbirki za odrasle, Čaša opojnosti (1899). Začele so se pojavljati tudi ilustracije za otroke.
4. Obdobje od leta **1950 do 1990** je zaznamovano z različnimi avtorskimi poetikami. To obdobje bi lahko razdelili na dva dela, in sicer 1950–1970 in 1970–1990. Prvo obdobje kot obdobje raznolikih poetik, institucionalizacije v knjižnicah in postopne internacionalizacije so zaznamovali sodobni klasiki, npr. T. Pavček, K. Kovič, E. Peroci, K. Brenk, prehod iz vaške v mestno tematiko in razvijanje sodobne slovenske mladinske književnosti v slikaniški knjižni obliki. Po letu 1970 se pojavi nova generacija sodobnih klasikov, npr. N. Grafenauer in **Svetlana Makarovič**. Za otroke in mladino začela objavljati po letu 1970 (*Miška spi*, 1972, *Kosovirja na leteči žlici*, 1974, *Kam pa kam, kosovirja?* 1975, *Pekarna Mišmaš*, 1975, *Sapramiška*, 1976), nadgrajevala model kratke avtorske pravljice po letu 1980 (*Pravljice iz mačje preje*, 1980, *Čuk na palici*, 1986, *Veveriček posebne sorte*, 1994); izpopolnila model tudi po letu 2000, npr. reprezentativna antologija Svetlanine pravljice, 2008, ki sodi v naslednje obdobje.

SVETLANA MAKAROVIC

MIŠKA SPI

MLADINSKA KNJIGA 1972

5. Peto obdobje je po letu 1990, ki ga je zaznamovala problemska tematika, prehod od bralnih k igralnim dejavnostim, dvojni naslovnik, subverzivnost, potrošništvo, pluralizem in institucionalizacija slovenske mladinske književnosti kot predmeta na vseh štirih slovenskih univerzah (Ljubljana, Maribor, Primorska in Nova Gorica).

3. Literarnoteoretična opredelitev

Izvirnost mladinskih besedil Makarovičeve je najbolj razvidna v reprezentativnem žanru, modelu kratke sodobne pravljice – začela sta ga razvijati E. Peroci, K. Kovič –, ki ga je avtorica avtorsko tudi nadgradila. Njena besedila so uvrščena v glavne antologije mladinske književnosti (*Praznični koledar: pesmi, črtice in igre za šolske prireditve*, 1976, *Kje stanuješ mala šola?*, 1985, *Bisernica*, 1996, *Pravljice za leto in dan*, 1999, *Ciciban, dober dan*, 2004, *Zlata čebelica: najlepših petdeset*, 2003, 2008 idr.).

V *Učnem načrtu za slovenščino* (1998, 2008) je edina kanonska avtorica med avtorji, kjer so v prvem in drugem triletju predlagana naslednja besedila: *Coprnica Zofka*, *Čuk na palici*, *Jaz sem jež*, *Jazbec in ovčka*, *Jutro*, *Kosovirja na leteči žlici*, *Miška spi*, *Papagaj in sir*, *Pekarna Mišmaš*, *Pismo*, *Pod medvedovim*

dežnikom, Prašičkov koncert, Razvajeni vrabček, Sovica Oka in Zajček gre na luno, čeprav bi bilo smotrno uvrstiti primerna besedila tudi v tretje triletnje.

1. Njeni književni liki nadaljujejo tradicijo **izvirnih poimenovanj**, od Levstika (*Najdihojca*), Župančiča (*Ciciban*), Grafenauerja (*Pedenjped*), in jo nadgrajujejo (*coprnica Zofka, kokokoška Emilija, korenčkov palček, kosovirja, mali parkelj Malič, Mba, pek Mišmaš, Sovica Oka, škrat Kuzma, Ščeper, Tacamuca, Vila Malina* idr.). Njeni književni liki niso tradicionalni, poslušni in ubogljivi, ampak so subverzivni (*kosovirja, škrat Kuzma*), antijunaki (*mali parkelj Malič*), osamljeni (*Sapramiška*). Njene književne osebe imajo izvirna funkcijska oz. čustveno zaznamovana poimenovanja, s katerimi jih karakterizira, npr. *lovca Cuzelj in Guzelj, gospa Jazbečka, Pesjanar; žabe: Kvaka, Krakon, Krekulja, Regina, Urhica, Zelenela, Žabotka ipd., veverico Replja in Repelj, komar Zz* idr. Glavne književne so v njenih kratkih sodobnih pravljicah najpogosteje poosebljene živali (mačke (*Tacamuca, Svetiščni muc*), miši (*Mišmaš, Sapramiška*), psi (*Piki*), ptiči (čuk, labod, vrana, vrabec, netopir, petelin), živali (volk, lisica, veverica, hrček, kuna, jazbec, polh, opica, prašič, stonoga, trot, komar, žaba)), domišljajska bitja, vile (*Katalenca, Malina, Mucinda*), škrati (*Kuzma*) in različni literarni liki (*sonce, veter, buča, vrč, roka,*

ogelj, luč, Ščeper, Mba), zelo redko pa nastopajo otroci (Janez, Srečko, Šuško, Tibor) in odrasli (Potepuh, Pesjanar).

2. Makarovičeva je **družbeno angažirana avtorica**, saj je zbirko pravljic Mačja preja posvetila otrokom, ki

jim dotlej nihče ni posvetil nobene knjige. V središče njenega mladinskega ustvarjanja so vstopile osebe z družbenega roba (brezdomci, sirote). V mladinski književnosti za mlajše otroke kritično obravnava vsako ideologijo (Človek, ne jezi se, Leva in desna roka, Mali parkelj Malič, Netopir Kazimir). Tradicionalna mladinska književnost je bila osredotočena na pripoved, sodobna mladinska književnost na književno osebo, ki je nosilka dejanj, predvsem pa preizkušenj in dozorevanja.

3. V središču njenih mladinskih književnih besedil **nastopajo osebe z margine in arhetip ranjenega otroka**, npr. brezdomci (Potepuh), sirote (Vila Malina, Nočna Lučka), osamljeni (Ščeper, Mba), liki srednjih let (Sapramiška), starejši (stari Ghul), begavčki (Sovica Oka), starejši oz. upokojenci (Mi, kosovirji), sirote (Katalenca, Sapramiška, Vila Malina, idr.) in vdove (Bolje nekaj kot nič). Njene književne osebe so same in brez doma (Sapramiška, Tacamuca, Potepuh), lačne (hrčica, lisičji mladič, polh, razvajeni vrabec, vrana, Tacamuca), imajo posebne potrebe npr. jecljajo (Kokokoška Emilija), imajo eno tačko krajšo kot druge (Veveriček posebne sorte), so brez dela telesa (zajček brez repa), odhajajo na pot preizkušenj v samoti, najpogosteje osebnostno dozoriijo **po poti preizkušenj** (premagati sebičnost, domišljavost, napuh) in nega-

Narodna in univerzitetna knjižnica
v Ljubljani
269010

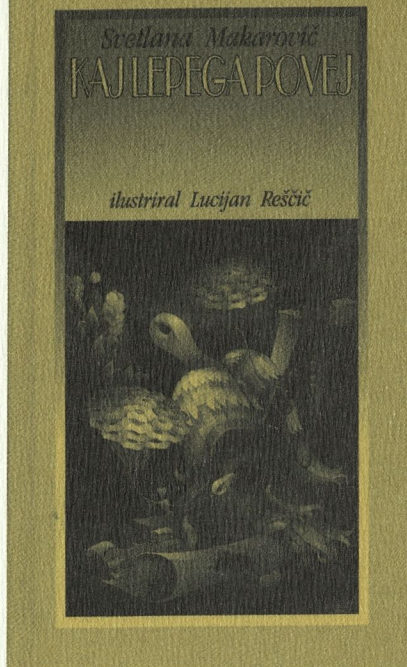
Narodna in univerzitetna knjižnica
v Ljubljani
265652

tivnih izkušenj (*Sapramiška*), naredijo razvoj od egoizma do sociocentrizma (*Hrčkova hruška*). Zanimiva je pot dozorevanja v kratki sodobni pravljici *Glavni petelinček*, ki želi biti "glavni" na svetu. Po številnih preizkušnjah, pride do spoznanja, da je *maturacija pot od egocentrizma (Glavni sem in konec.) do sociocentrizma (Ti si pa glavni, je dahnila nazadnje. Ti tudi ... je hvaležno rekel petelinček ...)*.

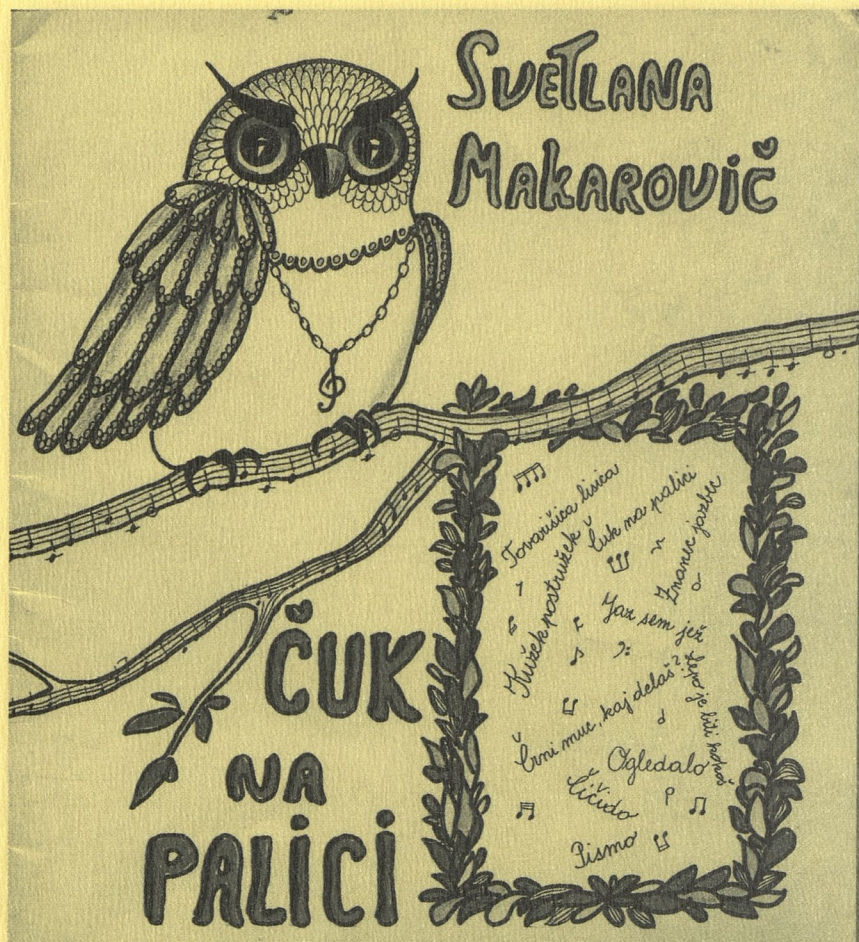
4. Njene književne osebe **jokajo**, imajo mišje, mačje, zajčkov; debele, grenke, mokre, pekoče solze in jih tudi požirajo (*Glavni petelinček*), pokimajo skozi solze (*Korenčkov palček*) in zaspijo v solzah (*Kužek išče dom*), prisotne so tudi solze smeha (*Nori veter*). Njene književne osebe sanjajo grozne sanje (*Tacamuca sanja grozne sanje*), prelepe sanje (*Vila Mucinda*), rodijo se z veliko vrečo sanj (*Ščeper*). Vendar se njene književne osebe tudi smejejo, posmehujejo (*posmehnil, kosove posmehljivke, se je posmehovala večja šoja, samo se mi posmehujejo; ne posmehuj se mi lisica*), se tudi hihitajo (*se je zahihitala Sapramiška, tiho hihitanje, na skrivaj so se hihitali, veвериče hihitala, zvonko zahihitala ipd.*), se krohotajo (*gromko se je zakrohotal, od krohotanja ni prišla do sape; je zakrohotala čudna kokoš, odurno krohotali*), se tudi hahljajo (*haha, kako vem?, haha, kje pa? Hahaha, če si pa trapast, butast, štorast, Haha in še enkrat haha ipd.*), tudi (*jokati od smeha, počiti od smeha, umreti od smeha, valjati od smeha, zvijati od smeha ...*)
5. V modelu kratke sodobne pravljice so redko pojavlja **motiv družine**, in sicer model ožje (družina s tremi deklicami; oče miš, mama miš) in širše (tete, strici ...) družine. V njenih besedilih so različne vrste družine, npr. mačja, mišja, prašičja, zajčja; družine so lahko najboljše, revne, ampak so tudi družinice.

V besedilih bolj dominira lik matere (dekličina mama, mama mačka, mama miš, mama svinja, mama vrabčevka, mama zajklja, Pavletova mama) in manj lik očeta (oče prašič, oče miš, oče godec). Sorojenci (brat) so redko omenjeni, starih staršev (babica, moja prapraprababica, vragova prababica) je zelo malo. Otrok je prikazan kot posebljena žival, npr. *miš*, *muc*, *netopir*, *vrabec*, *zajček* ... Prikazani so kot *človeški*, *krokarjevi*, *lisički*, *mački*, *mišji*, *podganji*, *zajčji* mladiči.

6. Najpogostejše književne osebe pri njej so **arhetipi otroka sirote**, ki je brez staršev (in sam sem in lačen in obupan; čisto sam sem se odpravil po svetu), starši niso omenjeni (*Vila Malina*, *Katalenca s studenca*, *Sapramiška* idr.) ali je otrok drugačen in želi oditi od doma (*Zajec gre na luno*). Otroci so tudi posvojeni (*Netopir Kazimir*, *Kužek išče dom*). Njene književne osebe živijo samotarsko življenje visoko v gorah (*Ščeper in Mba*, *Potepuh in nočna lučka*), so asocialne (*Nikogar ne maram videti*), želijo si spoštovanja v okolju (*zakaj pa nisem jaz glavni za nikogar?*), želijo biti glavne na svoj način in za nekoga (*Glavni petelinček*).
7. Makarovičeva ne idealizira in ne romantizira podobe otroka in otroštva, še manj pa sveta odraslih, ampak jo problematizira, predstavlja tudi t. i. **problemsko tematiko**. Njene književne osebe apriorine upoštevajo pravil odraslih, niso poslušne in se ne učijo s poslušanjem tako kot v tradicionalni ali vzgojni mladinski književnosti. Z apriornim neupoštevanjem pravil odraslih dobijo pravice do lastnih napak in s tem pridejo do lastnih izkušenj in spoznanj. V tradicionalni književnosti odrasli želijo, da se otroci učijo na njihovih izkušnjah, v subverzivni mladinski književnosti pa imajo otroci pravico do

lastnih izkušenj, tudi grenkih, in spoznanj, ki temeljijo na njih. Njena besedila obravnavajo problemsko tematiko, tematiko telesa (*Vila Malina*, *Katalenca iz studenca*), spolnosti (*mladičke mi lahko naredi tudi kak drug maček*; je kazalo, da se hoče mladiček roditi zdajle, ta hip), suicidnosti (*jaz bom kar umrl, saj je vseeno, kar naj me ubijejo*; *prehladil sem bom, zbolel in kar umrl*; *ničesar nimam od življenja, umrl bi rad*; *če boš umrl, pa zares ne boš imel ničesar od življenja ipd.*), smrti (*grožnje s smrtjo, obup, smrt, suicidne misli, umiranje, ipd.*).

4. Izvirni prispevek – subverzivnost ali literatura socialnega upora

V knjigi Mihaela Bakhtina *Rabelais and His World* (1984), avtor analizira značilnosti karnevalske književnosti (karneval, groteskno telo, gastronomska

utopija; obredne dogodke, komične verbalne kompozicije in vulgarizme)) na primeru F. Rabelaisevega romana *Gargantua in*

Pantagruel (1532). Le-te lastnostilahko najdemo tudi v mladinskih besedilih Svetlane Makarovič, kar bo predmet nadaljnega raziskovanja. Alison Lurie v knjigi *Don't Tell Grown Ups: Subversive Power of Children's Literature* (1998) navaja značilnosti tovrstne literature, ki jih tudi najdemo v besedilih Makarovičeve. Značilnosti **tradicionalne** (didaktične) mladinske književnosti so:

1. **upoštevanje pravil odraslih**, pojmovanje otrok kot da so *tabula rasa*. V bistvu se pri takšnem pootročenem pojmovanju otrok skriva t. i. *skriti odrasli*, kot pravi Perry Nodelman v monografiji *Hidden Adult: Defining Children's Literature* (2008);
2. **neobravnavanje problemske tematike** -- v besedilih se obravnavajo predvsem čisti in spodobni otroci Naslednja tematika je vzvišenost nad telesom in njegovimi funkcijami. Redko je prisotna tematika bolezni, bolečine, če pa je prisotna, je poetizirana Skoraj ni socialne tematike, npr. revščine, kot da bi šlo za nezaželeno tematiko od Bevkovih *Pastircev* (1935), *Lukca in njegovega škorca* (1954), Vorančevih *Solzic* (1949), *Levega devžeja* (1962). Odrasli niso za govor o tabujih (telo, spolnost, smrt), če pa, potem gre za ideološki pogled in metaforično izražanje;
3. **apriorno zaupanje v svet odraslih** – značilnost je samostojnost v skladu s pričakovanji odraslih (*Christoph von Schmid: Troje ljubesnivih otrok: tri vesele*

pripovedi sa otroke, 1838), otroci naj zaupajo odraslim svoje težave in skrivnosti (Christoph von Schmid: Kmet Izidor s' svojimi otroki ino lydmy, ali Prispodobni navyki dobrih staršov za svoje otroke ino področne: knjižica za vsakega kmeta ino težaka, 1824) in brezpogojno zaupajo v svet odraslih (Christoph von Schmid: dvoje fantov: blagi Fridolin ino hudobni Briz: nekaj sa starishe ino otroke, is pisem Krishtofa Schmida, 1841).

V **subverzivni** mladinski književnosti in v kratkih sodobnih pravljicah Svetlane Makarovič so večinoma književne osebe samosvoje, učijo se na lastnih izkušnjah, razočarane so in hkrati bogatejše za spoznanja, na osnovi katerih osebno dozorevajo na poti od egocentričnega narcizma do sociocentrične samorealizacije.

1. Književne osebe v njenih kratkih sodobnih pravljicah dostikrat **ne upoštevajo pravil odraslih**, zato odidejo od doma (*Zajček gre na luno*). Le-ta so zanje nepomembna in jih oddaljujejo od samouresničevanja. Pojavi se nezaupanje v

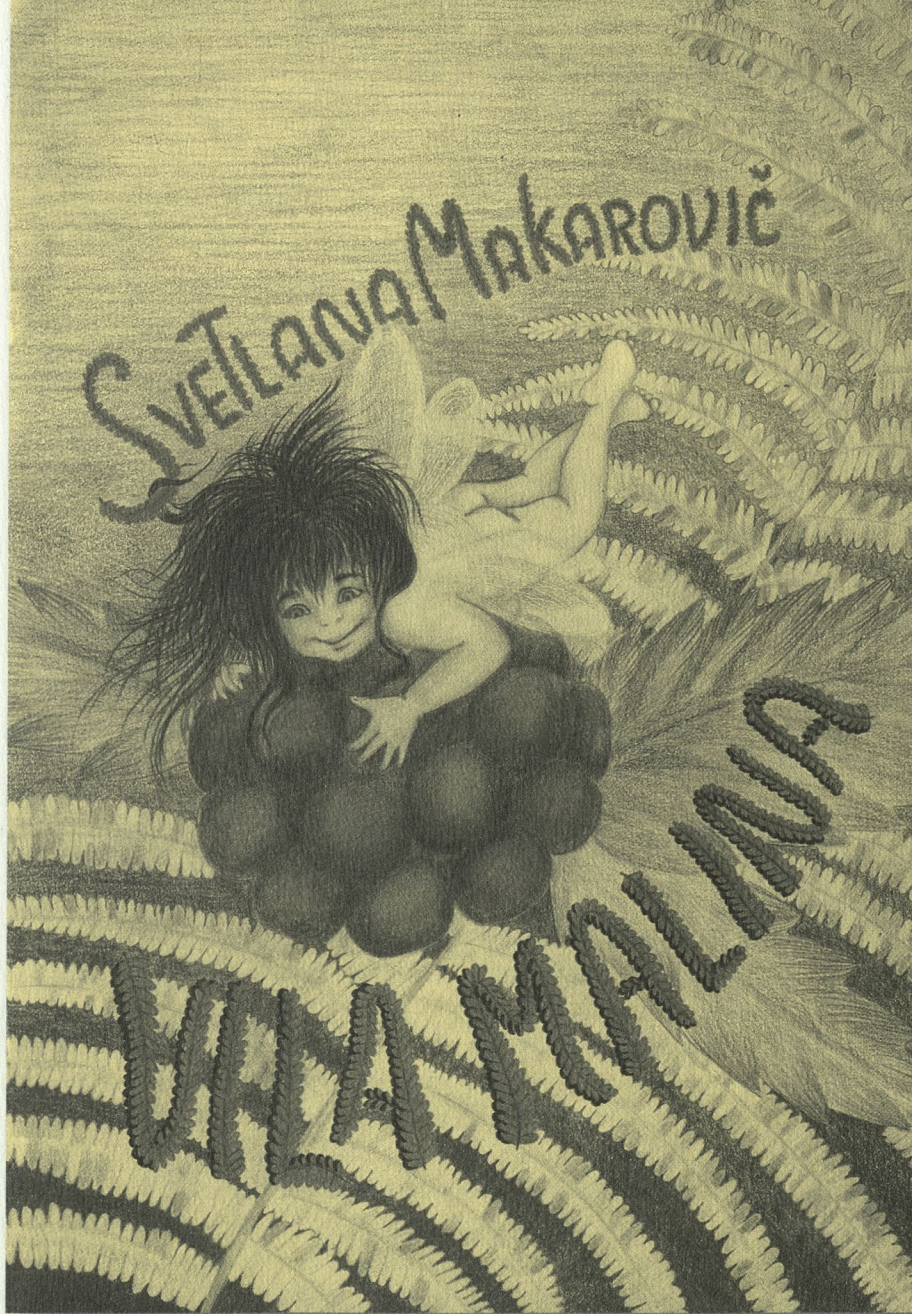
SVETLANA MAKAROVIC PRAVLJICE IZ MACJE PREJE

svet odraslih (*Mali parkelj Malič*), kjer so otroci kot glavne književne osebe bistri, npr. *Katalenca s studenta* (*Naenkrat pa ji je šnila v glavo imenitna misel.*), odrasli so daleč od popolnosti (*Pesjanar, ki ubija pse* potem se spremeni na koncu besedila, lovca *Cuzelj in Guzelj, ki ubijata živali*), književne

osebe si ustvarijo lastni domišljjski svet (*Lunin gozd, Luna; velika vreča napolnjena z najrazličnejšimi sanjami* idr.).

2. **Obravnavanje problemske tematike** – pogost je motiv telesa (po vsem telesu, drobnem telesu, premraženo telesce), telesnih funkcij (*Mačka je bila sedaj mama mačka in muc je med njenim kožuhom našel rožnate kroglice, v katerih je bilo mleko, mačje mleko pa je za mačje mladiče najbolj zdrava hrana.*) in telesnih tekočin (*Kje spiš, ne lulaj. Kje spiš, tam ne lulaj!*). Književne osebe se v Makarovičinih besedilih izražajo tudi s kletvicami (po lisičje preklinjati, kar preklinjati je začel, je bilo preklinjanja; preklemansko, prekleta naj bo; jebelacesta, sapramiš, tristo darvinov ipd.).
3. **Nezaupanje v svet odraslih** – književne osebe so v njenih mladinskih besedilih bistre, odrasli so prikazani daleč od popolnosti (*Pesjanar*). Ustvarijo si lastni domišljjski svet, kjer veljajo njihova lastna pravila (*Lisjaček v Luninem gozdu*). Pomenljiva je nadrealistična kratka sodobna pravljica *Potepuh in nočna lučka*, ki v groteskni maniri Salvadora Dalija opisuje vizualne podobe,

sicer v podobi okvirne zgodbe iz *Tistoč in ene noči* in s tem odpira vprašanje t. i. dvojnega naslovnika – mladega in odraslega bralca.

V njenih besedilih književne osebe imajo pozitivna in negativna čustva, občutke, misli ipd. ter . tudi čustveno izsiljujejo (*Razvajeni vrabček*), so same (*Vila Malina*), osamljene (*Zajček gre na luno*), sociocentrične (*Hrček si sposodi hruško*), suicidalne (*Lisjaček v luninem gozdu*, *Sapramiška*), vztrajne (*Sapramiška*).

Makarovičeva je v besedilih zaznala čas in tudi ubesedila enega izmed sodobnih trendov, funkcijo **odsotnega očeta** v mladinski književnosti in **zamenjavo vlog**: starši – otroci oz. mati – hči “*Ne vem, kako, mami*”, je odgovoril mladič, “*To moraš pa že sama vedeti, saj si ti moja mama, ne jaz tvoja!*”

Njene književne osebe so strukturirane tako, da spodbujajo **empatijo** mladih bralcev, npr. ker so brez krivde krive, so tudi **uboge** (*gorje ubogi miški, uboga nesrečna miška, uboga jarmila, uboge gosenice, revček ubogi, ubogi mucek, ubogi kužek, uboge mucke* ipd.), obenem so tudi **pogumne**, ne le po značaju, ampak tudi po dejanjih (*pogumno je zabredel v vodo, pogumno je požrla debelo mačjo solzo, je pogumno zagledal vrani čisto od blizu v oči in dejal; je pogumno ubrala proti gozdni jasi*), se tudi ojunačijo (*se je ojunačil tudi najstarejši psiček; vrabček junak, ojunačili še obe sestrici veverički; sedemdeset junakov, mlad junak ...*).

S svojimi besedili, ki se najpogosteje dotikajo domišljjske ali fantastične ravni, kjer je dogajanje osredotočeno okoli junaka ali junakinje in osebnostne rasti v socialnem okolju, ki le-tega zavrača, zasmehuje in ne sprejema. Junaki ali junakinje se po številnih fizičnih in psihičnih preizkušnjah dozoriijo, včasih s pomočjo domišljije (*čarobni lešniki, lunin žarek, mišji strah*) in dokažejo, da so cilja vredni le junaki in junakinje, ki se odpravijo na pot preizkušenj. Kljub navidezni domišljjskosti so besedila Makarovičeve **družbeno kritična** in s tem, ko se postavi na stran otroka brez krivde krivega, je tudi družbeno angažirana. V njenih besedilih junaki doživljajo različne preizkušnje, grozo, strah, ki je slogovno pristno napisan, da se mladi bralec socialno identificira s književno osebo, ki je drugačna,

izločena zaradi drugačnosti, obenem po številnih preizkušnjah postane zrela.

5. Zaključek

Mladinski opus Makarovičeve je kvantitativno številčnejši kot opus za odrasle bralce in je enakovreden. Zaradi kakovosti so njena književna mladinska besedila uvrščena v večino reprezentativnih antologij (*Bisernica, Cicido, Ciciban, dober dan; Kje stanuješ, mala šola, Komadi 111, Pa da bi znal, bi vam zapel, Peti letni čas, Pravljice za leto in dan; Praznični koledar; Primi pesmico za rep, Spomini na otroštvo; Vse najboljše, Ciciban, Zlata čebelica, Zlato srečno nosimo, vsem ljudem jo trosimo* idr.).

Makarovičeva je mladinska avtorica, kjer lahko najemo medbesedilne prvine (Ezop, A. A. Milne, A. Lindgren idr.), ki je tudi vplivala na generacijo mlajših avtorjev, npr. A. Rozman Roza, B. Gregorič Gorenc, C. Sokolov, M. Komelj, A. Štefan idr.

V **samostojnih izdajah** je objavljala poezijo za mlade (*Coprniški muc, Čuk na palici, Dedek Mraz že gre, Gal v galeriji, Kaj bi miška rada, Kaj lepega povej,*

敢於學習的故事

貓頭鷹歷險記

作者：蘇菲亞·瑪利亞

繪圖：高麗花、蘇菲亞

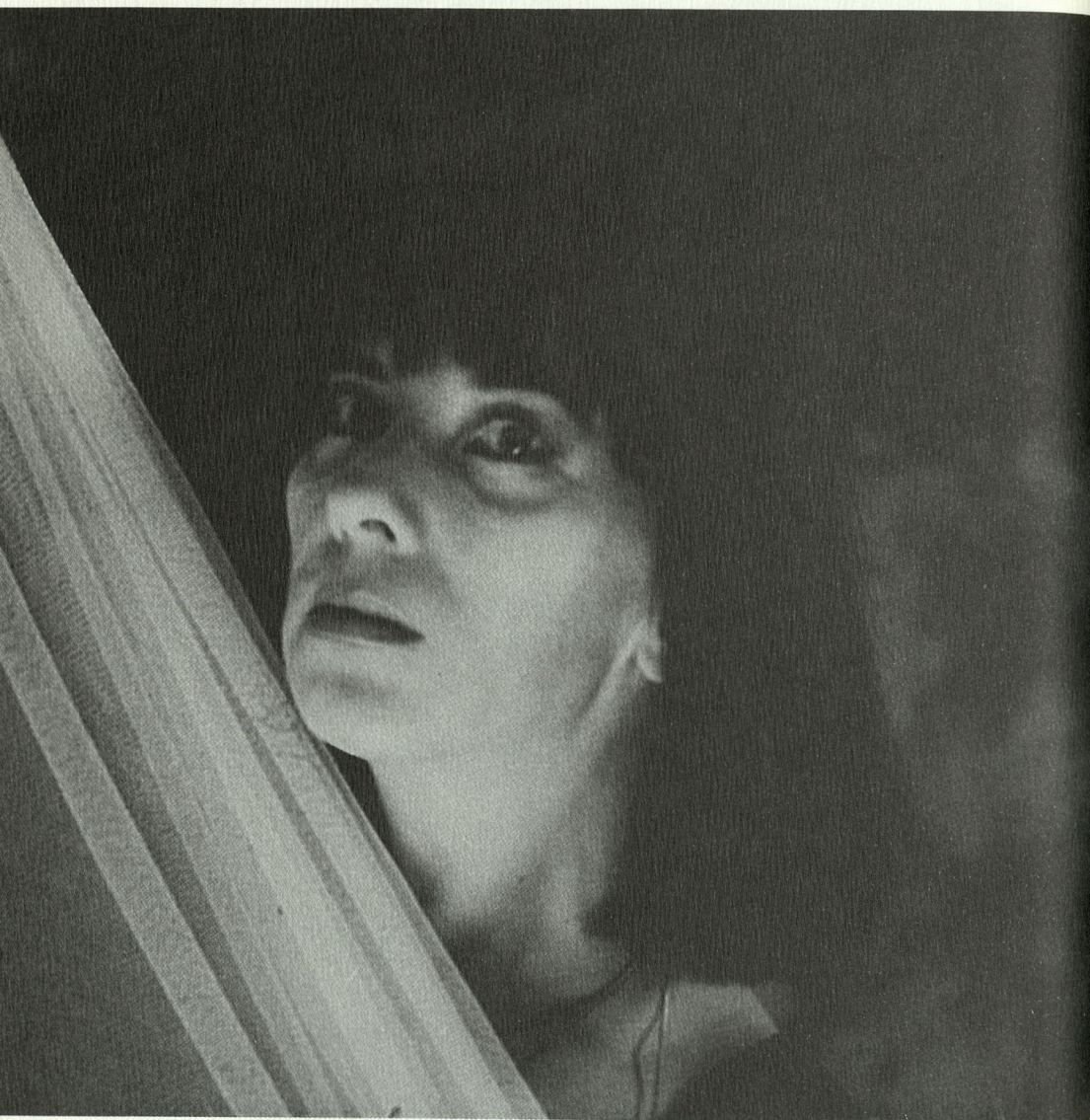
新雅文化事業有限公司

Mačnice, *Show strahov*, *Strahec v galeriji*, *Veliki kosovirski koncert*), več kot stodvajset enot v prozi (*Coprnica Zofka*, *Kam pa kam*, *kosovirja*, *Korenčkov palček*, *Mali parkelj Malič*, *Pekarna Mišmaš*, *Vila Malina*, *Sapramiška* idr.), dramatiko (*Smradek*, *Sovica Oka*). Objavila je nekaj prevodov in prepesnitev (H. C. Andersen, W. Busch, A. Lindgren, H. Thorlacius).

Svetlana Makarovič tudi **nastopa** v Lutkovnem gledališču Ljubljana kot avtorica (*Korenčkov palček*, *Pekarna Mišmaš*, *Veveriček posebne sorte* idr.), igralka (*Mačja predilnica*, *Maček Mačkursson*, *Sapramiška* idr.), režiserka (*Medena pravljica*), prirejevalka (*Čarovnik iz Oza*, *Kozlovska sodba v Višnji gori*; *Martin Krpan* idr.); glasbenica (*Spet kosovirji*, *Tacamuca*, *Vila Malina* idr.)

Njena besedila so **prevedena** v številne jezike, npr. angleščina (*Cosies on the Flying Spoon*, *Gal in the Gallery*), italijanščino (*Tredici Fiabe per la Buonanotte*,

Gli animali dello zodiaco e altre novelle), nemščino (*Oka, die Eule, Knuddelpflotchen*), španščino (*La tia Magda*), češčino, hrvaščino, slovaščino idr. jezike.

Dobila je *Levstikovo nagrado* (1973, 1975), *Prešernovo nagrado* (2000). Od tujih nagrad: 1981 *Janus Korczak honour list*; 1987 *Zmajeve dečje igre*, bila uvrščena na *IBBY Honour list* (IBBY Častna lista) 1994., leta 1998, 2000 in 2002 je bila je nominirana za *Andersenovo nagrado* za mladinsko književnost za celotni mladinski opus, s katerim je izvirno prispevala v literarnozgodovino in tako postala **sodobna klasika**.

SVETLANA MAKAROVIĆ

PREKLET KADILCI

Razstavna dvorana NUK,
Turjaška 1, Ljubljana
5.2. – 5.3.2009

Ogled razstave:
ponedeljek – petek od 9 do 20. ure
sobota od 9. do 20. ure

Avtor razstave in urednik kataloga: **Marijan Rupert**
Besedila: **Irena Novak Popov, Milena Blažič in Marijan Rupert**
Oblikovanje razstave in tiskovin: **Vesna Vidmar**
Izdala: **Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana**
Za izdajatelja: **mag. Lenart Šetinc**
Tisk: **Littera picta d.o.o., Ljubljana**
Ljubljana, 2009

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.163.6.09Makarovič S.(083.824)

NOVAK-Popov, Irena

Svet Svetlana : [Razstavna dvorana NUK, Turjaška 1, Ljubljana,
5. 2.-5. 3. 2009] / [besedila Irena Novak Popov, Milena Blažič in
Marijan Rupert]. - Ljubljana : Narodna in univerzitetna knjižnica,
2009

ISBN 978-961-6551-27-4

1. Gl. stv. nasl. 2. Blažič, Milena 3. Rupert, Marijan
243608576

